Selvstyrende områder i Norden i et fredsperspektiv

Færøerne, Grønland og Åland

Selvstyrende områder i Norden i et fredsperspektiv
Færøerne, Grønland og Åland – Policy brief

ISBN 978-92-893-4220-9 (PRINT)

ISBN 978-92-893-4221-6 (PDF)

<http://dx.doi.org/10.6027/ANP2015-760>

ANP 2015:760

© Nordisk råd 2015

Layout: Pernille Sys Hansen, Damp Design

Omslagsfoto: imagesubscription.com & norden.org

Fotos: norden.org & imagesubscription.com

Tryk: Rosendahls-Schultz Grafisk

Oplag: 75

Skrift: Meta LF

Papir: Munken Polar

Printed in Denmark

www.norden.org/nordpub

Det nordiske samarbejde

Det nordiske samarbejde er en af verdens mest omfattende regionale samarbejdsformer. Samarbejdet omfatter Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt Færøerne, Grønland og Åland.

Det nordiske samarbejde er både politisk, økonomisk og kulturelt forankret, og er en vigtig medspiller i det europæiske og internationale samarbejde. Det nordiske fællesskab arbejder for et stærkt Norden i et stærkt Europa.

Det nordiske samarbejde ønsker at styrke nordiske og regionale interesser og værdier i en global omverden. Fælles værdier landene imellem er med til at styrke Nordens position som en af verdens mest innovative og konkurrencedygtige regioner.

Nordisk råd

Ved Stranden 18

1061 København K

Telefon (+45) 3396 0200

www.norden.org

Indledning

De selvstyrende områder i Norden har tiltrukket sig stor opmærksomhed i den seneste tid. I en verden præget af voksende uro ser man det som særligt værdifuldt at studere Færøernes, Grønlands og Ålands selvbestemmelse ud fra et konfliktløsningsmæssigt perspektiv. Den stærke udvikling, som disse selvstyrende områder har gennemgået, samtidig med at man har formået at finde fredelige løsninger på de kon-

flikter, der er opstået, synes vigtige at studere – ikke kun i et nordisk, men også i et bredere internationalt perspektiv.

På baggrund af dette fik Ålands fredsinstitut af Nordisk Råds Medborger- og Forbrugerudvalg til opgave at gennemføre et videnskabeligt projekt, som skulle belyse, hvad man kunne lære af et sammenlignende studie af de selvstyrende

områders retslige, økonomiske og sikkerhedspolitiske udvikling. Projektet omfattede også en konference, som blev afholdt i Mariehamn på Åland den 26. januar 2015. Studiet, som blev færdigt i april 2015, og som er blevet redigeret af Sia Spiliopoulou Åkermark og Gunilla Herolf, har titlen *Självstyrelser i Norden i ett fredsperspektiv – Färöarna, Grönland och Åland*.

Hvad har vi lært?

Konflikter kan forebygges eller løses ved hjælp af forskellige mekanismer. Som det fremgår herunder, er mekanismerne meget varierede, og mens man er nødt til at søge aktivt efter visse, findes der andre, som allerede er tilgængelige og giver gode forudsætninger eller midler til at undgå konflikter.

Juridiske midler

Juridiske midler kan anvendes til at blokere for de selvstyrende områders udvikling, hvilket der da også er blevet fremsat anklager om. Der findes dog også belæg for, at det modsatte gør sig gældende, dvs. at de i høj grad er blevet anvendt som en konfliktløsningsmekanisme. Som Markku Suksi påviser i kapitlet om konstitutionelle sammenligninger mellem de selvstyrende områder i Norden, har indførelsen af selvbestemmelse omstøbt den akutte konflikt til et lavt modsætningsniveau, en slags latent konflikt. Dermed kan de nordiske selvbestemmelsesordninger betragtes som konstitutionelle mekanismer til konflikthåndtering. De danske

regler for håndtering af problemer i relationerne opfattes som en konvertering af eventuelle konflikter til et "administrativt" anliggende mellem staten og den subsidiære enhed, hvor de to parter har deres daglige kampe.

Internationale organisationer

Internationale organisationer kan bidrage til at forhindre eller løse konflikter på flere måder. En måde er at agere som *domstol*. Det er en opgave, som de egner sig godt til, eftersom de ofte betragtes som værende mere upartiske end andre beslutningstagende organer eller enkelte lande. Det klareste eksempel på dette i Norden er overdragelsen af Ålands-problematikken til Folkeforbundet.

Internationale organisationer kan også betragtes som en *tryghed*. Det kan være som den forankring i Folkeforbundet, som Åland havde, og det kan også være som den rolle, NATO spillede for Grønland og Færøerne under den kolde krig, omend det i sidstnævnte tilfælde

også kunne opleves som en øget sårbarhed på grund af de installationer, der blev placeret på færøsk og grønlandsk territorium. Det er tilsyneladende også et håb om øget tryghed, der ligger bag Grønlands Landstings ønske om, at Thulebasen skal overdrages fra amerikanske til internationale hænder og dermed drives med større transparens.

Internationale organisationer kan blandt andet komme en potentiel konflikt til livs ved at *facilitere en gradvis integration* i retning mod en mere selvstændig rolle på en måde, som ikke vækker modstand hos andre. I Sarah Stephans kapitel beskrives integrationen af de selvstyrende områder i Nordisk Råd som en politik med en sådan effekt. Årsagen er den initiativrigdom, som Nordisk Råd har udvist i forbindelse med at navigere uden om spørgsmålet om fuldt medlemskab og i stedet integrere selvstyreområderne på andre måder.

Pakkeløsninger

Det kan have stor værdi at anlægge en helhedstilgang og inkludere de

vigtigste behov og mulige problemer i den foreslåede løsning, i og med at der vil være større sandsynlighed for at opnå en holdbar aftale. Man tyede blandt andet til en såkaldt pakkelsning, hvad angik Åland. Som det beskrives af Sia Spiliopoulou Åkermark i kapitlet om Åland som en fredsløsning i konstant forandring regulerede løsningen fire specifikke områder: (1) den politiske magtfordeling, (2) det sikkerheds-politiske behov, 3) det kulturelle og sproglige behov og (4) den økonomiske bæredygtighed.

Fleksibilitet

For at en aftale skal være holdbar, er man nødt til at give den en vis fleksibilitet, og det har man gjort på forskellige måder i de nordiske selvstyreområders lovgivning. På den måde kan man betragte metoden med at definere bemyndigelser som en form for fleksibilitet – i stedet for at optegne skarpe grænser, kan man flytte emner fra den ene til den an-

den liste uden den store dramatik. Kári á Rógvi så den færøske lov fra 1948 som et genialt træk, eftersom Færøerne, ud over de områder, som man selv kontrollerer (særområder), kan vælge at engagere sig i visse spørgsmål (inden for de såkaldte fælles områder) sammen med Danmark. Dermed lagde man også grunden for andre former for fleksibilitet. Flexibilitet kan også komme til udtryk som pragmatisme. Sjúrdur Skaale beskrev på konferencen den danske politik i dag som et eksempel på begavet fleksibilitet, eftersom regeringen gør det, der fungerer, selvom det af og til er grundlovsstridigt.

Den nordiske identitet

Yderligere en konflikthæmmende faktor er den fælles nordiske identitet. Den indebærer også, at man har et ganske godt kendskab til sine naboer, og at de misforståelser, der altid opstår i forbindelse med konflikter, dermed afdramatiseres

på et helt andet niveau, end man ser andre steder i verden.

Den store undtagelse til dette er inuitterne i Grønland og Danmarks tidligere rolle som “koloniherre”, og det er også i denne sammenhæng, at de vanskeligste konflikter er opstået. Grønland adskiller sig også fra de øvrige områder, hvad angår økonomiske og sociale problemer, hvilket påvises i kapitlet om økonomisk- og velfærdsudvikling af Richard Palmer. Konflikterne har ikke mindst handlet om perioden, inden Grønlands befolkning selv organiserede sig i politiske partier for at fremføre deres synspunkter. I Danmark opstod der desuden en vedholdende opinion, hvor man engagerede sig i behandlingen af Grønlands befolkning og tog initiativ til diskussioner, der påvirkede regeringen.

De selvstyrende områder udgør en minoritet i Danmark og Finland, selvom de – med undtagelse af inuitterne – kun adskiller sig marginalt

fra de øvrige dele af befolkningen, hvad angår typiske minoritetskriterier som sprog eller kultur. I modsætning til samerne har de alle deres eget, klart definerede territorium, og de betragter sig selv som en enhed. Deres ønske om at opnå selvbestemmelse skyldes ikke en voldsom undertrykkelse og voldshandlinger af den type, som man ser i andre dele af verden, og som kræver omfattende forsoningstiltag. Det handler i stedet om et ønske om at få lov til at klare sig selv, helt eller delvist, for at bevare sin egenart og selv kontrollere sine ressourcer og sin økonomi.

Identitet har dermed været en stærk faktor og har ikke mindst været forankret i kulturen. Dette kan også ses i kapitlet af Maria Ackrén, som analyserer den parlamentariske udvikling i Grønland. Som det påvises af Tove H. Malloy, har relationen til Grønlands befolkning gennemgået dramatiske forandringer, og det

fremgår tydeligt, at man kun gradvist er kommet til indsigt, og at det ikke er sket uden konflikter.

En fredelig proces er ingenlunde ensbetydende med, at relationerne ikke er konfliktfyldte, og eksemplerne i kapitlet om Færøernes konstitutionelle status af Lise Lyck vidner om, hvordan økonomiske faktorer er kommet til at spille en stadig større rolle. Den fredelige proces indebærer, at man kan håndtere sine konflikter på en fredelig måde – det gælder også de mange konflikter, der stadig findes den dag i dag. Det er imidlertid højst usandsynligt, at nogen af disse vil føre til en kritisk situation.

Den nordiske fremgang, hvad angår fredelig konfliktløsning, må dog ikke forvandles til overmod. Norden er nået langt på dette område, men man har opnået erfaringer og viden skridt for skridt, og der kan komme nye udfordringer, som sætter dem under pres. Vi lever i en tid, hvor

man igen har grebet til våben i Europa, og vi kan ikke være sikre på, hvilke trusler udefra der kan blive rettet mod enkelte lande og områder i Norden.

Hvilke erfaringer kan overføres til den internationale arena?

En sammenligning mellem forudsætningerne i Norden og andre steder i verden, hvad angår mulighederne for at løse og forebygge konflikter vedrørende selvbestemmelse, afdækker en række forhold, som har været og stadig er yderst gunstige i Norden, men som sjældent er til stede i andre regioner. En faktor, der nævnes herover, og som er temmelig unik for Norden, er den fælles identitet. En anden fordel for krisehåndteringen i Norden er, at ingen aktører, ud over de primære engagerede parter, har forsøgt at styre kriserne udefra med egen vinding for øje. En tredje faktor er den nordiske tradition for tillid. Et

stærkt tegn på tillid til samfundet var, at der efter beslutningen om Åland herskede stor skuffelse i såvel Sverige som blandt befolkningen på Åland, men at man accepterede den og fandt sig i den. Normalt stoler nordboer også på den anden part, hvilket sandsynligvis skyldes, at der i Norden hersker en stabil samfundsstruktur, som indebærer, at det får konsekvenser at bryde aftaler.

I områder uden alle disse forudsætninger er problemerne langt større. Spørgsmålet er dermed, om de nordiske konfliktløsningsmekanismer overhovedet kan fungere under betydeligt forskellige forhold.

Påstanden er, at disse midler godt kan finde anvendelse, forudsat at man har det rette forventningsniveau. De internationale organisationer kan, ligesom i forbindelse med nordiske anliggender, anvendes i flere forskellige roller. Rollen som domstol og som garant for en fredsaf tale bliver endnu vigtigere

i omgivelser, hvor der ikke findes nogen stater, man kan stole på. En international organisation egner sig godt til at overvåge aktiviteterne, når situationen er præget af mistro og behov for transparens. Via rutiner og inspektioner kan en organisation også til en vis grad kompensere for manglen på tillid i området.

Den trinvis tilgang, hvor man involverer de selvstyrende områder i en integrationsproces, der kan fungere konfliktforebyggende, kan også være velegnet i andre organisationer end de nordiske samt i andre geografiske områder.

Hvad angår løsningen af Ålands-konflikten, bemærker betragtere især, hvor veletableret løsningen er, og at alle i dag er tilfredse med udfaldet af konflikten. Det faktum, at Ålands-løsningen har overlevet så længe, er et stærkt signal til andre om, at det var en klog løsning. Den har flere gode bestanddele, hvoraf den mest velkendte er, at man lod en international organi-

sation stå for afgørelsen af konflikten. En anden er den ovennævnte pakkelse, som omfatter fire vigtige områder. En sådan løsning kan være sværere at få igennem i en anden kultur end den nordiske, men den kan også betragtes som endnu mere værdifuld, når de politiske forhold er mere skrøbelige end i Norden.

Helt generelt skal løsningerne tilpasses efter forudsætningerne, samtidig med at man holder fast i de nøglefaktorer for succes, som man har fundet frem til i de nordiske løsninger. Fleksibilitet og pragmatisme er faktorer, som har vist sig at bidrage til velfungerende aftaler. Det har krævet både velvilje og "juridisk fantasi". Det betyder ikke, at konflikterne forsvinder, men de behandles på en måde, som gør, at de nedtrappes snarere end eskaleres, og processen foregår med papir og kuglepen, diskussioner og aftaler i stedet for med våben.

Videnskabelig gennemgang

Konstitutionelle ligheder og forskelle mellem de selvstyrende områder i Norden

Markku Suksi

De tre selvstyrende områder i Norden – Åland, Færøerne og Grønland – ligner hinanden i den forstand, at de ikke påvirkes af den forrangsbestemmelse, der normalt findes i føderationer og en del andre autonomier. Denne omstændighed gør de nordiske selvstyrende områder stærke i forhold til den nationale lovgiver. Derimod er de temmelig forskellige på andre områder, og det gælder tilmed de to danske selvstyrende områder – det til trods for, at disse to enheder besidder den usædvanlige magtbeføjelse, at de kan overføre lovgivende magt fra den nationale lovgivende myndighed til den selvstyrende enheds lovgivende myndighed gennem beslutninger, der er truffet af den selvbestemmende enheds egne lovgivende myndigheder. I princippet har alle de tre selvstyrende områder

dog en række lovgivningsmæssige beføjelser, der stemmer overens med en række lovgivningsmæssige beføjelser hos den nationale lovgivende myndighed. Grønland er et selvstyrende område, der har fået selvbestemmelse og mulighed for at blive selvstændigt af årsager, der har at gøre med, at inuitbefolkningen er et oprindeligt folk. Det lader til, at man har indført selvbestemmelse i de tre områder efter korte perioders åben konflikt, for at man ved hjælp af selvbestemmelsen kunne konstitutionalisere konflikten og gøre den latent og håndterbar inden for retssamfundets rammer.

Kan selvbestemmelse betale sig? De nordiske autonomiers velfærdsudvikling i efterkrigstiden

Richard Palmer

I hvilken grad har de tre nordiske politisk-territorielle autonomier Grønland, Færøerne og Åland kunnet drage nytte af deres selvbestemmelse for at øge deres befolkningsvækst

og velfærd? Analysen er baseret på sammenligninger mellem autonomierne og mellem disse og deres respektive moderlande på baggrund af data om blandt andet demografi, økonomisk vækst og forventet levealder. Konklusionen er, at i hvert fald to af de selvstyrende områder – Færøerne og Åland – har haft en tendens til at konvergere med deres respektive moderlande i de seneste 15 år, hvad angår velfærd. Åland er den eneste autonomi, der gennemgående har et højere velfærdsniveau end moderlandet. En stagnerende befolkningstilvækst, et svagt arbejdsmarked og vedvarende

psyko-soziale problemer adskiller Grønland fra de øvrige selvstyrende områder, selvom fremskridt i den forventede levealder ses som et positivt tegn.

Sikkerhed og selvbestemmelse – Færøerne, Grønland og Åland

Gunilla Herolf

For såvel Færøerne som for Grønland og Åland har sikkerhed og forsvar længe haft stor betydning. På mange andre måder adskiller de sig dog fra hinanden. Historisk set var Ålands strategiske position vigtigst mellem Krimkrigen og Ålandskonventionen

fra 1921. Færøerne og Grønland kom derimod i størst strategisk fokus ved anden verdenskrigs begyndelse og efterfølgende under den kolde krig. Situationen forandredes igen i slutningen af den kolde krig og senere i forbindelse med den nye aggressive russiske politik. Det er dog ikke de eneste forandringer, der har påvirket de tre områder. Den nye stærke forbindelse mellem økonomi og sikkerhedspolitik ses allertydligst i Arktis, hvor omverdenens økonomiske interesser har ført til en øget militarisering. Nye trusler som cyberangreb, terrorisme og klimaforandringer har ingen geografisk

relevans og viser desuden, hvordan skellet mellem civile og militære trusler gradvis er blevet udvisket. Forandringer som disse påvirker selvstyrende områder, som ikke selv har magt over deres militære forsvar, men kun det civile, og det gør de forsvarsmæssige anliggender væsentligt mere komplicerede for dem. Der findes også positive tendenser, som blandt andet afspejles i de internationale organisationers øgede antal og gennemslagskraft. Sikkerhedspolitik er disse organisationer vigtigere for de selvstyrende områder end for andre.

Selvbestemmelse og regional integration – nordiske løsninger

Sarah Stephan

De selvstyrende områders position i det nordiske samarbejde er blevet gransket og forbedret ad flere omgange: I slutningen af 60'erne, i starten af 80'erne og kort efter årtusindskiftet. Spørgsmålet om de selvstyrende områders integration har vist sig at vedrøre tre underliggende dimensioner: (1) de selvstyrende områders karakter, (2) folkeretslige konsekvenser og (3) praktiske forudsætninger for de selvstyrende områders integration i det nordiske samarbejde. De folkeretslige aspekter var en afgørende faktor i forhold til de selvstyrende områders muligheder for at medvirke og i forhold til de institutionelle forudsætninger. Sidst, men ikke mindst, har de ansvarlige komitéer

undgået spørgsmålet om fuldt medlemskab og muliggjort integrationen af de selvstyrende områder uden tilknytning til Helsingfors-erklæringen. Man har skabt et system med "dobbeltdelagationer" til repræsentation af de selvstyrende områder i Nordisk Råd, og de har fået mulighed for en såkaldt *informed opt-in*, dvs. muligheden for på baggrund af indsyn og information at vælge at være underlagt Nordisk Ministerråds beslutninger. Norden og dens medlemslande har udvist en vilje og en evne til at håndtere spørgsmålet om de selvstyrende områders integration og, vigtigst af alt, en evne til at tilpasse de institutionelle rammer, så de tillader repræsentation og deltagelse, der går ud over den konventionelle "inde"- eller "ude"-tænkning. Internationale organisationers (fx Nordens) evne til at engagere og integrere selvsty-

rende områder i deres institutionelle rammer kan påvirke vores opfattelse af selvstyrende områder – ikke mindst i konfliktløsningsmæssige sammenhænge, hvor integration kan være en afgørende faktor, som øger støtten til udarbejdelsen af en selvbestemmelsesløsning,

Grønlands politiske udvikling efter anden verdenskrig og frem til vor tid

Maria Ackrén

Den politiske udvikling i Grønland fra anden verdenskrig og frem til vor tid kan betragtes ud fra de politiske partiers stræben efter selvbestemmelse og/eller selvstændighed. Udviklingen i Grønland er sket i et rasende tempo og i tæt samarbejde med Danmark. Komitéerne og forhandlingerne har altid inkluderet lige så mange danske tjenestemænd og politikere som grønlandske. En del af de traditionelle grønlandske politiske partier har også søsterpartier i Danmark. Der findes en naturlig forbindelse mellem moderlandet og autonomien. Et andet kendetegn er, at udviklingen altid er forløbet fredeligt og uden større konflikter. Der har naturligvis ikke været fuld overensstemmelse mellem den danske og den grønlandske måde at se tingene på, men alle disput-

ter er blevet løst på sofistikeret og diplomatisk vis. Den nuværende koalition i Grønlands Landsting består af *Siumut*, *Atassut* og *Demo-kraatit*. Regeringskoalitionens mål er at arbejde for at styrke Grønlands internationale status og følge internationale aftaler på sikkerheds- og naturressourceområdet.

Danmarks rolle i Grønlands emancipering: Formynder eller fredsaktør?

Tove H. Malloy

Danmarks rolle i Grønlands udvikling og selvbestemmelse efter anden verdenskrig kan ses fra to sider: den gode koloniherre og fredsaktøren. De to roller hænger

sammen og overlapper hinanden som følge af eksternt geopolitisk pres. Fra de Forenede Nationers beskyttelse af selvstyrende territorier til etableringen af NATO og til Danmarks medlemskab af EU er Grønlands situation og arv blevet formet af dansk politik under stærk indflydelse af eksterne aktører. Det har ikke været en nem dans for danske regeringer, og det har været en lang venten for det grønlandske folk, som endnu ikke er afsluttet. Dette kapitel afdækker forholdet mellem diverse danske regeringer og Grønlands elite fra efterkrigstidens første kommissioner, der havde til formål at udtænke Grønlands indlemmelse i kongeriget i 1953, til overvejelserne om anerkendelse som selvbestem-

mende oprindeligt folk i 2009. Kapitlet giver en oversigt over de første institutionelle rammer og diskuterer nogle af efterkrigstidens krisespørgsmål, herunder grønlandsk repræsentation i Folketinget, den åbenlyse diskriminering af offentlige ansatte via fødestedskriteriet såvel som problemet omkring retten til Grønlands undergrund. Forholdet til EU, USA og FN er også belyst. Baseret på teorier om nykolonisering og international fredspolitik argumenteres det, at Danmarks dobbeltrolle som god koloniherre og fredsmager har bevirket, at grønlænderne ikke har kunnet tilegne sig deres basale rettigheder, og at Danmark har ført lyssky politik under foregivelse af at være fredsmager.

Færøernes konstitutionelle status efter anden verdenskrig med hovedfokus på de økonomiske begivenheder i de senere år

Lise Lyck

Færøerne er en del af Danmark og har et konstitutionelt arrangement, selvstyre, som indebærer, at de ikke er helt selvstændige, men har omfattende rettigheder til at bestemme over deres egen udvikling. Da Danmark i 1973 blev medlem af det Europæiske Økonomiske

Fællesskab (EØF), gav Folketinget samtidig færingerne mulighed for at tage stilling til medlemskabet, og Færøerne besluttede dengang at stå uden for fællesskabet. De fik denne mulighed, fordi EØF (sidenhen den Europæiske Union) dengang hovedsageligt blev betragtet som et økonomisk arrangement snarere end en institution, der var på vej til at udvikle sig til en politisk union. For en økonomi som – til forskel fra den danske – udelukkende er baseret på fiskeri, gør EU's udvikling det yderst

vanskeligt at håndtere selvbestemmelsen på en tilfredsstillende måde. To alvorlige kriser præsenteres og analyseres: bankkrisen i 1990'erne, hvor alle færøske banker gik konkurs, og den efterfølgende "nord-atlantiske makrelkrig". I de fleste andre dele af verden ville kriser som disse have ført til voldsomme konflikter, men man lykkedes i stedet, om end med besvær, at løse kriserne på fredelig vis.

Revideringer af selvbestemmel- seslovgivningen for Færøerne

Kári á Rógvi

Færøerne har ikke undgået problemer med deres naboer. Selv den dag i dag er der konflikter, som vedrører fiskekvoter, grundlovsspørgsmålet, international repræsentation og, helt centralt, spørgsmålet om de selvstyrende områders formelle medlemskab i Nordisk Råd.

Relationerne mellem Færøerne og Danmark har udviklet sig i retning af en stigende grad af selvbestemmelse. Færøerne har gradvist fået nye lovmæssige og administrative beføjelser, men områder som udenrigs- og forsvarspolitik og valuta sorterer stadig under Danmark. Udviklingen har resulteret i en generelt tilfredsstillende situation for Færøerne, hvis befolkning er splittet, hvad angår spørgsmålet om, hvorvidt de ønsker selvstændighed eller ej. Ifølge forfatteren har processen imidlertid ikke været tilfredsstillende. Relationerne har været plaget af mangel på juridisk fantasi og en dansk tilbøjelighed til at løse konflikter med “accident and force” snarere end med “reflection and choice”. Færøerne er i dag resultatet af en pragmatisk og civiliseret skandinavisk konfliktløsning, men udfordringen blev forværret som følge af en tidligere legalistisk konfliktskabelse.

**Åland – en løsning i konstant
forandring og et fredseksempel
Eksempel på hvad og for hvem?**

Sia Spiliopoulou Åkermark

Jura og samfundsvidenskab kan ikke forudsige eller foreskrive nøjagtige fremgangsmåder for samfundet, men de har stor betydning for vores forståelse af samfundsproblemer og evnen til at se fordele og ulemper ved forskellige løsninger. Man har sagt, at "Åland er mere end en model, det er en måde at tænke på". Hvad gør man så for at tænke som i Ålands-eksemplet? Ålands-eksemplet demonstrerer viljen hos konfliktens parter, på nationalt og

internationalt niveau, til at overholde et kompromis over tid. Det er løbende blevet videreudviklet i mere end et århundrede og anlægger en helhedstilgang til en kompleks situation ved at regulere fire centrale aspekter: 1) den politiske magtfordeling og beslutningstagning, 2) sikkerhedsaspekterne ved demilitarisering og neutralisering af øerne samt bestemmelserne om det ålandske politi, 3) kulturelle og sproglige behov, især hvad angår uddannelse, og endelig 4) den økonomiske bæreevne og bæredygtighed i selvbestemmelsesordningen. Ålands-eksemplet er således et eksempel på et kompromis, som er

lovæssigt, institutionelt, konstitutionelt og internationalt forankret, men som indeholder regler og procedurer, som gør kompromisset levedygtigt ved hjælp af granskning og genforhandling, samtidig med at kerneelementerne i systemet opretholdes og respekteres. Den ålandske erfaring hviler på den antagelse, at samfundet vil bekræfte og fremme minoriteter, og at suveræniteten ikke er et nulsumspil, men snarere en egenskab, der kan deles. Samtidig er det Finlands eksempel, og det forudsætter en finsk konstitutionel samfundsmæssig indstilling, som respekterer mangfoldighed og princippet om et retssamfund.

norden

Nordisk Råd

Ved Stranden 18
DK-1061 København K
www.norden.org

Norden har 200 års erfaring med fredelig sameksistens og konfliktløsning, som er værd at fremhæve og tage ved lære af, og netop derfor har de selvstyrende områder i Norden tiltrukket sig en hel del opmærksomhed i den seneste tid. Der er stor international interesse for disse erfaringer, herunder erfaringer med territoriell selvbestemmelse. I en verden præget af voksende uro ser man det som særligt værdifuldt at studere Færøernes, Grønlands og Ålands selvbestemmelse ud fra et konfliktløsningsmæssigt perspektiv. Den stærke udvikling, som disse selvstyrende områder har gennemgået, samtidig med at man har formået at finde fredelige løsninger på de konflikter, der er opstået, synes vigtige at studere – ikke kun i et nordisk, men også i et bredere internationalt perspektiv.

Her præsenteres konklusionerne fra et sammenlignende studie af de selvstyrende områders retslige, økonomiske og sikkerhedspolitiske udvikling.

Den fulde undersøgelse kan bestilles fra Ålands Fredsinstitut – www.peace.ax

ANP 2015:760

ISBN 978-92-893-4220-9 (PRINT)

ISBN 978-92-893-4221-6 (PDF)